

דְּעִלְמָא, דְּכְתִיב, (משלי י) וְצִדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם. וְעַל דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא גִלִּי שְׁמִיהּ קְדִישָׁא, בַּר לְיִשְׂרָאֵל בְּלַחֲדוּדֵי, דְּאִינוּן חוּלְק עַדְבִּיהּ וְאַחְסַנְתִּיהּ. וְעִלְמָא פְּלִיג לִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַמְזָן תְּרִיסִין, וְהָא אַתְמָר. דְּכְתִיב, (דברים לב) בַּהֲנַחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם וְגו'. וְכְתִיב, פִּי חֶלֶק יְיָ עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וְצִדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם. וְעַל כֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא גִלָּה אֶת שְׁמוֹ הַקְדוּשׁ, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבָד, שֶׁהֵם חֶלֶק גּוֹרְלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וְאֵת הָעוֹלָם חֶלֶק הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַמְנִים מְגַנִּים, וְהֵנָּה נִתְבָּאֵר, שְׁכַתוּב (דברים לב) בַּהֲנַחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם וְגו', וְכַתוּב כִּי חֶלֶק ה' עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רְבִי חֲזִיא וְרְבִי יוֹסִי הוּוּ אֲזִלִּי בְּאַרְחָא. אָמַר רְבִי יוֹסִי לְרְבִי חֲזִיא, תְּוֹהֵנָּא עַל הָאֵי דְקָאֵמַר שְׁלֵמָה, כָּל מְלוּי (מילין) סְתִימִין וְלֹא אַתְיִידְעוּן, דְּהָא קַהֲלַת סְתִים (מילין) סְתִימִין.

רְבִי חֲזִיא וְרְבִי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדַרְכָּהּ. אָמַר רְבִי יוֹסִי לְרְבִי חֲזִיא, תְּמַהֲנִי עַל זֶה שְׂאֵמַר שְׁלֵמָה, כָּל הַדְּבָרִים (המלים) סְתוּמִים וְלֹא נוֹדְעִים, שְׁהָרִי קַהֲלַת סְתוּם (המלים) הַסְתוּמִים.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׁבַּע עַיִן לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֲזֵן מִשְׁמוּעַ. כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים אִינוּן לְמִלְלָא, דְּקָאֵמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר. וְלֹא תִשְׁבַּע עַיִן לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֲזֵן מִשְׁמוּעַ, מְאִי טַעְמָא אֵלִין. אֲלֵא בְּגִין דְּתַרִּין מְנַהוּן, וְאִינוּן עֵינִין וְאוּדְנִין, לָא קִיִּמִין בְּרִשׁוּתִיהּ דְּבַר נֶשׁ, וּפּוּמָא אִיהוּ בְּרִשׁוּתִיהּ. וְכָל (מה) אֵלִין תֵּלַת לָא יְכַלִּין לְאַשְׁלֵמָא כְּלָא, וְלֹאֲדַבְּקָא כְּלָא.

פְּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׁבַּע עַיִן לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֲזֵן מִשְׁמוּעַ. כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים הֵם לְדַבּוּר שְׂאֵמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר? וְלֹא תִשְׁבַּע עַיִן לְרֵאוֹת וְלֹא תִמְלֵא אֲזֵן מִשְׁמוּעַ, מָה הַטַּעַם אֵלּוּ? אֲלֵא מִשׁוּם שְׁשֻׁנִים מֵהֶם, וְהֵם הָעֵינִים וְהָאֲזָנִים, לֹא עוֹמְדִים בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַפֶּה הוּא בְּרִשׁוּתוֹ, וְכָל (מה) שְׁלֶשֶׁת הֵלְלוּ לֹא יוּכְלִים לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל וְלְהַשְׁיֵג אֶת הַכֹּל.

אָמַר רְבִי חֲזִיא, הָכִי הוּא, דְּדַבּוּרָא דְּבַר נֶשׁ לֹא יְכִיל לְמִלְלָא, וְעֵינִין לְמַחְמִי, וְאוּדְנִין לְמִשְׁמוּעַ, וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. וְתַא חֲזִי, אֲפִילוּ בְּרִיין וְקַסְטוּרִין, דְּעַבְד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, לֹא יְכַלִּין לְמִלְלָא כָּל מְלִין דְּעִלְמָא, וְעֵינָא לֹא יְכִיל (דף קצה ע"ב) לְמַשְׁלֵט וְלְמַחְמִי, וְאוּדְנָא לְמִשְׁמוּעַ. וּבְגִין כֵּךְ שְׁלֵמָה דְּהוּה יַדַּע כָּל מְלָה, הָוּה אָמַר דָּא.

אָמַר רְבִי חֲזִיא, כֵּךְ זֶה, שְׁדַבּוּר שֶׁל אָדָם לֹא יוּכַל לְדַבֵּר, וְהָעֵינִים לְרֵאוֹת וְהָאֲזָנִים לְשִׁמְעַ, וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. וּבֹא רְאֵה, אֲפִלוּ בְּרִיּוֹת וְרוּחֹת שְׁעֶשֶׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ לֹא יְכֻלִּים לְדַבֵּר כָּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם, וְהָעֵין לֹא יוּכְלָה לְשַׁלֵּט וְלְרֵאוֹת וְהָאֲזֵן לְשִׁמְעַ. וּמִשׁוּם כֵּךְ שְׁלֵמָה שְׁהִיהָ יוֹדַע כָּל דְּבַר הָיָה אָמַר אֶת זֶה.

וְתַא חֲזִי, כָּל עוֹבְדִין דְּעִלְמָא, בְּכַמְהָ קַסְטְרִין תְּלִיין, וְכָל בְּנֵי עִלְמָא לֹא יַדְעִין, וְלֹא מַשְׁגִּיחִין עַל מַה קִּיִּמִי בְּעִלְמָא,

וּבֹא וְרְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בְּכַמְהָ רוּחֹת, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים

על מה עומדים בעולם, ואפלו שלמה המלך, שהיה חכם מכל בני העולם, לא יכל לעמד בהם. פתח ואמר, (קהלת א) את הכל עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'. בא ראה, אשרי אותם שמשפדלים בתורה ויודעים להסתכל ברוח [בסוד] של החכמה.

את הכל עשה יפה בעתו - בכל המעשים שעשה הקדוש ברוך הוא בעולם, בכל מעשה ומעשה יש דרגה ממנה על אותו המעשה בעולם, הן לטוב והן לרע. מהם דרגות לימין, ומהם דרגות לשמאל. הולך האדם לימין, אותו המעשה שעשה, אותה הדרגה הממנה (של ימין) לצד ההוא ועושה לו סיוע, וכמה הם שמסיעים לו. הולך אדם לשמאל ועושה מעשיו, אותו המעשה שעשה, הוא (דרגת השמאל) הממנה לצד ההוא, ומקטרג לו ומוביל אותו לאותו הצד ומסטה אותו. ומשום כך, אותו המעשה שאדם עושה כראוי, אותו הממנה של צד הימין מסיע לו. וזה הוא בעתו, יפה בעתו, שאותו המעשה מתקשר בעתו כראוי לו.

גם את העלם נתן בלבם - כל העולם וכל מעשי העולם אינם אלא ברצון הלב, כשעולה ברצון (הלב וכשעולה ברצון) האדם. אשרי הצדיקים שמושכים מעשים טובים להיטיב להם ולכל העולם, והם יודעים להתדבק בעת שלום, ובכח הצדקה שעושים למטה הם מושכים אותה הדרגה שנקראת כל, להאיר בעתו.

ואפילו שלמה מלכא, דהוה חכים מכל בני עלמא, לא יכיל לקיימא בהו.

פתח ואמר, (קהלת א) את הכל עשה יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'. תא חזי, זכאין אינון דמשפדלי באורייתא וידעי לאסתכלא ברוחא (ס"א ברוא) דחכמתא.

את הכל עשה יפה בעתו, כל עובדין דעבד קדשא בריך הוא בעלמא, בכל עובדא ועובדא, אית דרגא ממנא על ההוא עובדא בעלמא, הן לטב הן לביש. מנהון דרגין לימינא, ומנהון דרגין לשמאלא. אזיל בר נש לימינא, ההוא עובדא דעביד, ההוא דרגא ממנא (ס"א דימינא) לההוא סטרא, עביד ליה סיועא, וכמה אינון דמסייעי ליה. אזל בר נש לשמאלא, ועביד עובדוי, ההוא עובדא דעביד, ממנא (ס"א דרגא דשמאלא) איהו לההוא סטרא, וקא מקטרג ליה, ואוביל ליה לההוא סטרא, ואסטי ליה.

ובגין כך, ההוא עובדא דעביד בר נש פדקא חזי, ההוא ממנא דסטר ימינא קא מסייע ליה. ודא הוא בעתו, יפה בעתו, דהוא עובדא מתקשרא בעתו, פדקא חזי ליה.

גם את העולם נתן בלבם. כל עלמא, וכל עובדוי דעלמא, לאו אינון אלא ברעותא דלבא, פד סליק ברעותא (דלבא, וכד סליק ברעותא) דבר נש. זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו עובדין טבין, לאוטבא לון ולכל עלמא, ואינון ידעין לאתדבקא בעת שלום. ובחילא דצדקה דעבדין לתתא, אינון משכין לההוא דרגא דאקרי כל, לאנהרא בעתו.